

Un exemplu ce poate fi urmat și de alți autori din vremea noastră este procedeul de susținere a publicării ediției de față, rar întâlnit astăzi, acela al prenumeranților, pe care autorii ediției *Reportei din vis* l-au aplicat și l-au actualizat cu succes. În același timp, editorii au primit și un *feedback* în ceea ce privește interesul cercetătorilor față de cultura română din acea perioadă, facilitând și o intercunoaștere a acestora, prin publicarea integrală a listei prenumeranților, aflată la începutul ediției. Așadar, solidaritatea poate face posibilă afirmarea culturală!

Analiza studiului care premerge textul propriu-zis al poemei arată că editorii s-au aplecat cu multă atenție asupra tuturor aspectelor care puteau fi aduse în discuție în legătură cu editarea acestui text, ale cărui caracteristici îl încadrează în perimetrul Școlii Ardelene. Dezbaterile pro și contra unor opinii exprimate de diverșii autori care s-au ocupat de acest text, reinterpretarea unor puncte de vedere, discutarea unor chestiuni neabordate până la această dată fac din studiul filologic o discuție vie, antrenantă, care demonstrează efortul editorilor de a pune într-o nouă lumină opera lui Vasile Aaron, mai exact a *Reportei din vis*.

Vasile Aaron este considerat, pe bună dreptate, un imitator al textelor antice, pe care se vede că le iubea foarte tare, dar, parcurgând întregul poem, de la început până la sfârșit, se poate observa plăcerea deosebită a lui Vasile Aaron de a scrie versuri, dorința de a-și perfecționa scrierea, de a-și desăvârși arta poetică, căutările și strădania de a reuși, ceea ce ar fi putut face ca, prin publicarea antumă a poemului, să se fi schimbat, măcar pentru contemporanii săi, receptivitatea față de această scriere. Cu toate acestea, el are partea sa de originalitate, caracterizată prin spontaneitate și prin episoade autentice de lirism, adaptate la realitățile românești ale timpului său.

Chiar dacă problemele pe care le ridică poemul *Reporta din vis* sunt multe, editorii au reușit să rezolve o mare parte dintre ele, în timp ce altele au rămas în stadiul de discuții deschise, cum este, spre exemplu, situația modelelor urmate de Vasile Aaron.

În încheiere, dorim să mai spunem că toate cele șase volume apar în condiții editoriale demne de apreciat, care bucură privirea și îndeamnă la lectură, iar conținutul lor contribuie, într-adevăr, la o mai bună cunoaștere a operei lui Vasile Aaron.

OTILIA URS
Academia Română
Institutul de Lingvistică și Istorie Literară
„Sextil Pușcariu”
Cluj-Napoca, str. Emil Racoviță, 21
adelaelai@yahoo.com

IGOR CERETEU, *Cartea bisericească în mănăstirile din Republica Moldova. Catalog*, Chișinău, Tipografia Centrală, 2016, 472 p.

Cercetarea cărții românești vechi a rezervat specialiștilor, de-a lungul timpului, nenumărate surprize. Identificarea, scoaterea la lumină și introducerea în circuitul științific a noi și noi exemplare sau titluri necunoscute au contribuit, în acest fel, la stabilirea a noi informații editoriale, a datelor referitoare la tiraj, la circulația cărților, la posesori etc., astfel că multiplele aspecte ale vechilor noastre tipărituri au putut fi mai bine cunoscute.

Între aceste coordonate se înscrie și recenta lucrare a domnului Igor Cereteu, conferențiar universitar la Facultatea de Relații Internaționale, Științe Politice și Jurnalism a Universității Libere Internaționale din Moldova și cercetător științific la Institutul de Istorie al Academiei de Științe a Moldovei, preocupat de mai mulți ani de istoria cărții românești vechi și moderne, de circulația manuscriselor și a tipăriturilor românești în Basarabia, de valorificarea însemnărilor marginale din

cuprinsul acestora, cu alte cuvinte, de tot ceea ce formează universul vechilor noastre tipărituri, cunoscut în literatura de specialitate sub conceptul de *cartea românească veche*.

Lucrarea de față a fost precedată de apariția volumului *Cartea românească veche și modernă în fonduri din Chișinău. Catalog*, Iași, Editura TipoMoldova, 2011, 430 p., a aceluiași autor, venind acum ca o continuare și completare a acesteia din urmă, ambele cataloage fiind rezultatul unei activități intense de cercetare, prin care autorul ne prezintă imaginea de astăzi a ceea ce s-a păstrat din zestrea culturală românească la românii basarabeni.

Catalogul despre care vorbim apare sub egida Institutului de Istorie al Academiei de Științe a Moldovei și a Bibliotecii Științifice Centrale „Andrei Lupan” din Chișinău, având și girul câtorva personalități din domeniu.

După un *Cuvânt-înainte*, semnat de academicianul Andrei Eșanu, urmează o *Introducere*, în cuprinsul căreia autorul face o trecere în revistă a cercetărilor care au avut drept scop identificarea prezenței și a circulației tipăriturilor românești vechi în spațiul basarabean. *Nota asupra ediției* aduce toate lămuririle referitoare la modul de alcătuire a lucrării, precum și la modul său de întrebuițare. Pe aceeași linie se înscrie și *Sigle și prescurtări*. Conținutul propriu-zis al catalogului este format din descrierea tipăriturilor, începând din secolul al XVII-lea, până în secolul XX, imprimate în centrele tipografice din Snagov, Buzău, București, Râmnic, Iași, Viena, Blaj, Brașov, Dubăsari, Buda, Sibiu, Mănăstirea Neamț, Chișinău și Sankt-Petersburg. Numărul titlurilor descrise este de 296 de lucrări cu conținut religios, identificate în 655 de exemplare, realizate între anii 1697–1916, tipărituri care au fost identificate în bibliotecile a 28 de mănăstiri și schituri din Republica Moldova. Cele 655 de exemplare au fost ordonate pe secole, după criteriul cronologic. Modelul de descriere este foarte bine structurat și cuprinde: autorul, titlul, locul de apariție, tipografia și anul imprimării. Pentru fiecare carte se face trimitere la catalogul național al cărții românești vechi și la cel al cărților românești moderne, adică la *Bibliografia românească veche* și la *Bibliografia românească modernă*, precum și la alte lucrări cu conținut asemănător. Sub denumirea de *Note generale* se află descrierea fizică a fiecărei tipărituri, adică: numărul de pagini/file, dimensiunile cărții, dimensiunile zațului, starea copertei, starea de conservare etc. Însemnările marginale din conținutul cărților și deținătorul de astăzi al exemplarelor continuă și încheie modelul de descriere. De reținut aici este faptul că întregul conținut al foii de titlu este redat în grafie chirilică originală, iar din conținutul cărților sunt consemnate elementele de ornamentație (gravuri, frontispicii, vignete), cu indicarea paginilor/filelor pe care acestea se află, precum și indicarea datării și a autorului acestora. Este menționată și existența stihurilor la stemă, precum și a prefețelor.

În privința însemnărilor, trebuie spus că redarea acestora aduce un plus de valoare lucrării, întrucât ele conțin elemente culturale autentice și lămuresc multe dintre aspectele legate de cercetarea cărților vechi, precum circulația exemplarelor respective, prețul lor, prețul legăturilor, proprietarii lor, importanța acordată tipăriturilor de către cei cărora le erau destinate, dar și consemnarea evenimentelor sociale, economice, istorice, de familie, calamități, fenomene astrale și multe altele, însemnările constituind, astfel, izvoare de o valoare incontestabilă, servind și la studiul limbii române vechi, la o mai bună cunoaștere a practicii scrierii cu caractere chirilice a limbii române, a concepțiilor populare despre lumea înconjurătoare, a convingerilor religioase etc., reușindu-se, prin prezentarea tuturor acestor elemente, reconstituirea destinului acestor exemplare al tipăriturilor în discuție. În consecință, înțelegerea importanței însemnărilor marginale face din efortul descifrării lor o bucurie și o satisfacție propriei cercetătorului. De această satisfacție a avut parte și autorul acestui *Catalog*, întrucât însemnările pe care Igor Cereteu le introduce acum în circuitul științific conțin toate aceste categorii de informații, iar acest corpus de însemnări poate fi introdus în corpusul național al însemnărilor marginale.

După încheierea descrierii exemplarelor identificate, urmează o *Bibliografie* bogată, întrebuițată de autor în elaborarea catalogului său. Acestea îi urmează *Lista cărților religioase din mănăstirile Republicii Moldova (1697–1916)*, unde sunt redate toate cele 296 de titluri, în ordine cronologică, fiecare cu numărul său de exemplare, precum și de *Titlurile de carte pe centre tipografice*. Pentru a oferi o bună orientare în conținutul catalogului, autorul a întocmit și *Indice de*

mănăstiri și de cărți, Indice de nume și de locuri, iar rezumatele în limba engleză și în limba rusă fac cunoscut conținutul lucrării spațiului științific internațional.

Pe lângă redarea în original a textului foii de titlu, în grafie chirilică, despre care am vorbit mai sus, sunt redată, în cuprinsul catalogului, și imagini cu foi de titlu sau conținutul tipăriturilor prezentate, astfel că aceste două aspecte facilitează cititorilor contactul direct cu tipăriturile.

Întregul conținut al catalogului este expus clar și în ordinea sa firească, ceea ce face ca descrierile prezentate să fie ușor de consultat pentru o largă categorie de specialiști, precum cercetători în domeniul cărții vechi, istorici, istorici ai artei, istorici ai culturii, bibliografi, bibliotecari, muzeografi, dar și pentru toți interesații de moștenirea noastră culturală, parte componentă a patrimoniului național.

Toate aspectele enumerate mai sus: descrierea fidelă a originalelor după un model bine întocmit, redarea grafiei originale pentru conținutul foii de titlu, indicarea prezenței ornamentației, imaginile din conținutul tipăriturilor, redarea însemnărilor marginale, lista bibliografiei întrebunțate, la care se adaugă condițiile editoriale foarte bune, fac din catalogul *Cartea bisericească în mănăstirile din Republica Moldova* o lucrare valoroasă. Ea poate fi întrebunțată, alături de *Bibliografia românească veche*, chiar ca un instrument util în identificarea a noi exemplare din titlurile descrise, întrucât elementele sale constitutive îi oferă această calitate, iar eforturile susținute ale domnului Igor Cereteu pentru reconstituirea culturală a trecutului nostru cultural merită, așadar, aprecierile comunității științifice. Toate aceste considerente ne permit să spunem că literatura de specialitate se îmbogățește, prin urmare, cu o nouă contribuție importantă.

OTILIA URS

Academia Română

Institutul de Lingvistică și Istorie Literară

„Sextil Pușcariu”

Cluj-Napoca, str. Emil Racoviță, 21

adelaelai@yahoo.com

Cartea românească veche în Imperiul Habsburgic (1691–1830). Recuperarea unei identități culturale, Cluj-Napoca, Editura Mega, 2016, 1012 p.

Interesul manifestat în direcția înregistrării și a descrierii bibliografice a cărților românești vechi s-a concretizat în 2016 prin elaborarea unei lucrări colective reprezentative, finanțate dintr-un grant al Consiliului Național al Cercetării Științifice, CNCS-UEFISCDI, în cadrul Universității „1 Decembrie 1918” din Alba-Iulia. Misiunea culturală a echipei de cercetare, formată din: Eva Mârza, Ioan Chindriș, Niculina Iacob, Anca Elisabeta Tatay, Otilia Urs, Bogdan Crăciun, Ana Maria Roman-Negoi, Roxana Moldovan, a fost aceea de a realiza un repertoriu exhaustiv al cărților românești vechi: tipărite în fostul Imperiu Habsburgic, în limbile latină, română, germană, maghiară, greacă, slavonă etc., adică toate cărțile tipărite de autori români, indiferent de limba în care ele au fost publicate în același spațiu geografic. Perioada de referință avută în vedere este cuprinsă între 1691 (începutul dominației habsburgice asupra Transilvaniei) și 1830 (delimitarea convențională a periodizării cărții românești vechi).

Modelul la care se raportează proiectul de față îl constituie, desigur, *Bibliografia românească veche* (1903–1944), întocmită de I. Bianu, Nerva Hodoș, Dan Simonescu, care reprezintă catalogul național descriptiv al cărților românești vechi tipărite între anii 1508–1830. Aflându-se într-o relație